

ADVIES Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk

29 maart 2013

Advies bij de rol van het sociaal-cultureel werk in het Vlaams Internationaal Cultuurbeleid

Situering

Op 1 juli 2012 werd de nota internationaal cultuurbeleid (ICB) voorgesteld aan de Vlaamse Regering. Volgens Vlaams minister van Cultuur Joke Schauvliege moet deze nota een springplank zijn voor de Vlaamse culturele praktijk en sector in het buitenland. In het document werd sociaal-cultureel werk vermeld als een betrokken actor: *“De reikwijdte van het ICB wordt ruim gedefinieerd en naast de uiteenlopende kunstendisciplines krijgt ook het erfgoed, het sociaal-cultureel werk en de creatieve en culturele industrie een plek in het beleid, en waar nodig wordt een aangepaste aanpak voorzien”*.

Met dit advies wil de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk suggesties doen voor wat betreft de plaats van het sociaal-cultureel werk binnen het Vlaamse Internationaal Cultuurbeleid. Na een gedachtewisseling met het kabinet Schauvliege op 26 februari 2013, werden de standpunten van de sectorraad verder uitgediept en aangevuld. Het advies werd op 14 maart 2013 besproken tijdens de plenaire vergadering van de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk en via schriftelijke procedure goedgekeurd op 29 maart 2013.

Achtergrond

De internationale reikwijdte van de deelsectoren binnen sociaal-cultureel werk is zeer divers. De korte voorstelling hierna schetst de activiteiten en netwerken van respectievelijk sociaal-cultureel volwassenwerk, amateurkunsten, lokale cultuuractoren en circuskunsten over de eigen grenzen heen.

Het **sociaal-cultureel volwassenwerk** telt verschillende werksoorten: bewegingen, verenigingen en vormingsinstellingen. Vandaag werkt 73 % van de organisaties actief samen met partners uit Europa en daarbuiten¹. 56 % van de organisaties gaat nog een stapje verder en probeert ook een standvastig internationaal netwerk uit te bouwen. Hiertoe participeren ze aan internationale studiedagen en conferenties, worden ze lid van allerlei bestaande netwerken en wisselen ze personeelsleden en vrijwilligers uit met buitenlandse partners. Deze meerwaarde van internationaal werken wordt door nagenoeg alle sociaal-culturele organisaties benadrukt. De mankracht en middelen om hier effectief en sterk op in te zetten, ontbreken (volgens 76% van de organisaties) echter vaak. Meer ondersteuning om in te zetten op deze steeds groter wordende internationale dynamiek is een must. Sociaal-culturele organisaties dragen onze visie en aanpak van maatschappelijke uitdagingen uit naar de rest van de wereld. Met de regelmaat van de klok worden campagnes van onze

¹ Cijfergegevens afkomstig van eigen bevraging door FOV, Federatie voor Sociaal-Cultureel Werk (2012).

bewegingen bekroond in internationale wedstrijden en vormen Vlaamse *grassroots*-projecten de motor voor verandering in het buitenland. 74 % van de sociaal-culturele organisaties wil in de toekomst nog meer internationaal gaan werken.

Vlaamse steden en gemeenten beschikken over belangrijke instrumenten om hun **lokaal cultuurbeleid** vorm te geven, zijnde: een zeer sterk uitgebouwd netwerk van stedelijke en gemeentelijke cultuur- en gemeenschapscentra, een zeer uitgebouwd netwerk van openbare bibliotheken, de cultuurbeleidscoördinatoren en diensthoofden cultuur in Vlaamse steden en gemeenten. Omdat steden en gemeenten een belangrijk beleidsdomein zijn voor cultuur, kunnen zij een dynamische, aantrekkelijke en vruchtbare werkomgeving creëren voor het culturele gebeuren in al zijn facetten. Op het vlak van de cultuur en gemeenschapscentra in Europa speelt Vlaanderen een vooraanstaande rol. Vanuit de Vlaamse cultuur – en gemeenschapscentra werd reeds in 1994 het initiatief genomen voor het oprichten van het ENCC, het European Network Cultural Centers. Het ENCC, momenteel met een secretariaat in Berlijn en in Brussel, vertegenwoordigt meer dan 2000 lokale culturele centra uit 13 Europese landen. Het organiseert jaarlijkse twee grote ledenactiviteiten waarbij ervaringsuitwisseling en visievorming centraal staan, en een uitwisselingsprogramma voor medewerkers van de centra. De VVC, Vereniging Vlaamse Cultuur – en gemeenschapscentra is sinds het ontstaan lid van de raad van bestuur van het ENCC. In het Vlaamse bibliotheekwezen toont een vereniging van lokale cultuurinstellingen hoe men op het internationale toneel actief kan zijn. Zo is VVBAD, de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatie vzw, lid van European Bureau of Library and Documentation Associations (Eblida), International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) en International Council of Archives (ICA) en voorziet zij kostenvergoedingen aan haar leden die op deze internationale fora een lezing of andere actieve bijdrage leveren over de bibliotheek-, archief-, of documentatiesector in Vlaanderen.

De Vlaamse **amateurkunstensector** heeft een sterk uitgebouwd internationale focus. Het Forum voor Amateurkunsten en de negen landelijke amateurkunstenorganisaties Centrum voor Beeldexpressie, Creatief Schrijven, Danspunt, Koor&Stem, KUNSTWERKT, Muiekmozaïek, OPENDOEK, Poppunt & Vlamo engageerden zich in de afgelopen jaren in Europese netwerken en samenwerkingsverbanden. Het Forum voor Amateurkunsten lag bijvoorbeeld mee aan de basis van Amateo (European Network for Active Participation in Cultural Activities) en per discipline zijn de amateurkunstenorganisaties actief in netwerken zoals IATA/AITA (International Amateur Theatre Association) voor amateurtheater en European Choral Association – Europa Cantat voor vocale muziek. Binnen de amateurkunstensector is een rijk en divers aanbod van samenwerkingsverbanden, evenementen, festivals en wedstrijden met internationale uitstraling. OPENDOEK, Danspunt, Muziekmozaïek en KUNSTWERKT zetten samen een interdisciplinair, internationaal project op, nl. 'Vámonos' in samenwerking met Cuba en El Salvador (slotweek in november 2013). Per kunstbeoefening is men actief in internationale activiteiten zoals het Europees Brassbandkampioenschap, uitwisselingsprojecten voor Belgische bands, deelname aan internationale dansfestivals, ontmoetingen rond zingen zonder beperkingen (Hearts in Harmony Vlaanderen), het organiseren van festival met een internationale uitstraling: o.a. een wedstrijd voor jonge talentvolle jazzgroepen (Jazz Hoeilaart), het Europees Kampioenschap Poetry Slam en een tekenfestival dat iedereen aan het tekenen wil zetten (The Big Draw).

Het Circusdecreet omvat zowel het professionele als het amateurveld waardoor de Vlaamse **circuskunsten** zich dus in een 'dubbele' internationale context bevinden. Het professionele veld is te vergelijken met het kunstenveld. Er zijn betekenisvolle Vlaamse gezelschappen en voorstellingen die via hun tournees sterk internationaal aanwezig zijn: bv. Circus Ronaldo met Cucina dell'Arte, Compagnie Ea Eo, Circ'ombelico. Daarnaast is het amateurveld verenigd rond de jeugdcircusateliers. In Vlaanderen bereiken een 25-tal circusateliers 4.400 kinderen en jongeren op regelmatige basis (bovenop de vele initiaties en workshops in

scholen en dergelijke). Enkele van deze jeugdcircusateliers zitten in een netwerk waarbij internationale uitwisselingen plaatsvinden. Om de internationale oriëntatie van de circuskunsten te illustreren, is er het voorbeeld van Circuscentrum. Deze belangenhartiger en kenniscentrum voor circuskunsten is actief in verschillende Europese netwerken en is tevens projectleider van een Europees dossier met 9 internationale partners. Bovendien zijn er contacten met de Franstalige Gemeenschap door de gezamenlijke organisatie van een stage voor talentvolle jongeren met Ecole Supérieure des Arts du Cirque (Europese topcircushogeschool te Brussel).

Advies

Het advies van de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk formuleert aanbevelingen voor het algemene beleidskader en voor de instrumenten en ondersteuning.

I. Aanbevelingen voor het beleid (beleidskader ICB)

Waar in het verleden vooral aandacht is gegaan naar internationaal beleid op vlak van kunsten, is het culturele veld veel rijker en zorgt sociaal-cultureel werk mee voor een krachtig en bloeiend cultureel leven in Vlaanderen. Deze meerwaarde moet verankerd en bewaakt worden in het Vlaams internationaal cultuurbeleid. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk formuleert volgende aanbevelingen op het beleidsniveau:

1. *Blijvende aandacht voor de rol van sociaal-cultureel werk binnen het internationaal cultuurbeleid (vertegenwoordiging sociaal-cultureel werk in de Cel Internationaal Cultuurbeleid (CINT))*

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk pleit ervoor om te blijven waken over de rol van sociaal-cultureel werk bij de implementatie van de nota Internationaal Cultuurbeleid. De minister heeft in dat opzicht een engagement uitgesproken en meermaals bevestigd, o.a. tijdens de gedachtewisseling met de sectorraad op dinsdag 26 februari 2013 en in de commissievergadering van 28 februari 2013. Hopelijk wordt deze lijn doorgetrokken op korte en lange termijn. De leden van de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk beseffen dat het uitwerken van een internationaal cultuurbeleid een project is van lange duur, maar hopen dat er binnen de huidige regeerperiode enkele stappen kunnen worden gezet. Het aanstellen van een vertegenwoordiging van het agentschap Sociaal-Cultureel Werk binnen de cel Internationaal Cultuurbeleid (CINT) wordt alvast positief onthaald. Deze sectorexpertise is een belangrijke aanvulling naast de inbreng vanuit het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM) en de agentschappen Toerisme Vlaanderen, Internationaal Ondernemen en Kunsten en Erfgoed.

2. *Oog voor de specifieke internationale context van de deelsectoren uit sociaal-cultureel werk*

Naast de *algemene* integratie van sociaal-cultureel werk in het internationaal cultuurbeleid, moet er ook oog zijn voor de *specifieke* internationale context van de (deel)sector(en) uit sociaal-cultureel werk. Zo nemen heel wat organisaties en individuen behorende tot de amateurkunstensector reeds deel aan internationale wedstrijden. Of is er sprake van een dubbele internationale context in het geval van de circuskunsten die zowel het kunstenveld als het amateurkunstenveld betreden. Bovendien beschikt Vlaanderen over expertise en *knowhow* op het vlak van methodieken en processen in het (lokale) verenigingsleven. Deze vorm van cultuur kan eveneens op het internationale niveau worden tentoongesteld. Gelijkaardige tegenhangers van sociaal-cultureel werk in het buitenland behoren bovendien vaak niet tot het beleidsdomein cultuur. De manier waarop diverse organisaties en

verenigingen beleidsmatig worden omkaderd in Vlaanderen is nagenoeg uniek, dus hier dienen beleidsmakers rekening mee te houden.

3. *Investeren in beleidsbeïnvloeding en –monitoring op internationaal (Europees) niveau*

Bovenop het federale-, Vlaamse-, provinciale- en lokale niveau, komen sociaal-culturele organisaties steeds meer in contact met Europese regelgeving. De invloed van Europese maatregelen ondervindt de sector onder andere in de dossiers over fiscaliteit en BTW, vrijwilligersstatuten en het Koninklijk Besluit leenrecht². De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk hecht daarom belang aan Vlaamse beleidsbeïnvloeding en -monitoring op internationaal niveau. De leden wijzen op het bestaan van internationale netwerkorganisaties zoals Kenniscentrum Sociaal Europa en Vleva. Actieve participatie in dergelijke instanties kan o.a. leiden tot een betere toegang tot informatie over beleidsontwikkelingen en een efficiëntere opvolging van (minder evidente) subsidielijnen en beleidsbeïnvloeding. Dit vraagt coördinatie tussen een aantal sociaal-culturele actoren die vandaag reeds internationaal georiënteerd zijn (Forum voor Amateurkunsten, Vereniging van Vlaamse Cultuur- en Gemeenschapscentra, Socius, ... én het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media en het agentschap Sociaal-Cultureel Werk). Met een gerichte bundeling van krachten kan het domein sociaal-cultureel werk op die manier met een beperkte overheidsinvestering binnen deze netwerken structurele (personeels-)tijd en aandacht voor de deelsectoren “inkopen”.

II. Aanbevelingen voor instrumenten en ondersteuning

Om sociaal-cultureel werk een sterkere rol te laten spelen in het internationaal cultuurbeleid is het belangrijk om op gepaste wijze de juiste middelen te ondersteunen. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk wenst bij uitvoering van de nota ICB te wijzen op volgende instrumenten en vormen van ondersteuning:

4. *Ondersteunen van internationale netwerken voor sociaal-culturele organisaties*

Het uitbouwen van internationale netwerken en platformen is een mooie manier om stimulans te geven aan de uitwisseling van personen, internationale kennis en *knowhow*. Hoewel bepaalde organisaties binnen het sociaal-cultureel werk veelal actief zijn op het lokale vlak of zelfs op wijkniveau, is de internationale dimensie evenzeer relevant voor de sector. Het ondersteunen van netwerk-activiteiten en (fysieke) ontmoetingen in een internationale context biedt Vlaamse sociaal-culturele werkers, medewerkers uit lokale cultuurhuizen als cultuurcentra en bibliotheken, amateurkunstenaars en circusartiesten de kans om zichzelf in een breder perspectief te plaatsen en de eigen werking in Vlaanderen te verrijken. De intentie van de minister om een afzonderlijke reglementering te voorzien in de vorm van een ‘netwerkenbeleid’ is volgens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk alvast een goed initiatief.

5. *Oprichting van een Vlaams ontmoetingsplatform voor sociaal-cultureel werk in een internationale context*

Naast (fysieke) ontmoetingen en netwerkactiviteiten in het buitenland zijn er interessante manieren om het internationale perspectief *in* Vlaanderen te bevorderen. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk pleit voor de oprichting van een Vlaams ontmoetingsplatform waar de internationale dimensie van sociaal-cultureel werk in de kijker kan staan. De functies van een dergelijk platform zijn drievoudig:

² In het ‘Advies over het Koninklijk Besluit leenrecht’ van 27 september 2012 gaf de SARC advies over de aanpassing van het KB leenrecht naar aanleiding van de veroordeling van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

- a) Het leveren van informatie aan sociaal-culturele organisaties over de bestaande reglementering en subsidiekanalen inzake internationale activiteiten
- b) Het in kaart brengen van de werking en netwerken van Vlaamse sociaal-culturele organisaties, medewerkers uit lokale cultuurhuizen als cultuurcentra en bibliotheken, amateurkunstenorganisaties en circusgezelschappen in het buitenland (naar voorbeeld van *Arts Flanders*). Zo kijkt men in het buitenland soms met afgunst naar het Vlaamse sociaal-cultureel veld. Dankzij een strategische en meer offensieve communicatiestrategie kan de buitenwereld kennismaken met de bestaande dynamiek in Vlaanderen. Ook de internationale erkenning voor organisaties en individuen (bijvoorbeeld uit de amateurkunsten) mag hierbij niet ontbreken.
- c) Fungeren als een (informele) ontmoetingsplek waar beleid en veld elkaar kunnen treffen en expertise uitwisselen.

De sectorraad acht een goede taakverdeling tussen de overheid en de sector cruciaal. Waar de sector en haar leden het initiatief nemen om een dergelijk platform levendig te houden, biedt ondersteuning vanwege de overheid perspectieven op een duurzame werking. De sectorraad stelt voor om met alle betrokken partners hierover in dialoog te gaan.

6. Versterking van 'Tegemoetkoming voor reis- en verblijfskosten'

De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk stelt voor om de huidige vorm van ondersteuning voor internationale initiatieven vanwege de sociaal-culturele sector uit te breiden. De Vlaamse overheid zou niet enkel de reis- en verblijfskosten kunnen ondersteunen, maar ook middelen voorzien voor Vlaamse sociaal-culturele werkers, medewerkers uit lokale cultuurhuizen als cultuurcentra en bibliotheken, amateurkunstenaars en circusartiesten om deel te nemen aan nieuwe internationale activiteiten: organisatie van internationale evenementen in Vlaanderen; micro-kredieten voor beginnende organisaties om deel te nemen aan buitenlandse initiatieven; investeren in residentiemogelijkheden voor sociaal-culturele werkers, amateurkunstenaars en circusartiesten, etc.

III. Overzicht aanbevelingen betreffende Sociaal-Cultureel Werk in het Vlaams Internationaal Cultuurbeleid:

1. Blijvende aandacht voor de rol van sociaal-cultureel werk binnen het internationaal cultuurbeleid (vertegenwoordiging sociaal-cultureel werk in de Cel internationaal Cultuurbeleid (CINT))
2. Oog voor de specifieke internationale context van de deelsectoren uit sociaal-cultureel werk
3. Investeren in beleidsbeïnvloeding en –monitoring op internationaal (Europees) niveau
4. Ondersteunen van internationale netwerken voor sociaal-culturele organisaties
5. Ondersteunen van een Vlaams ontmoetingsplatform voor sociaal-cultureel werk in een internationale context
6. Versterking van 'Tegemoetkoming voor reis- en verblijfskosten'

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen,

Frie De Greef, voorzitter

Dirk Verbist, ondervoorzitter

Nai Han Lau, secretaris